

POSTANOWIENIE

Dnia 13 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Gierszon (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Dariusz Kala (sprawozdawca)

Protokolant Edyta Demiańczuk - Komoń

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Małgorzaty Kozłowskiej

w sprawie **T. L.**

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 13 października 2021 r.,

przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Apelacyjny w (...),
postanowieniem z dnia 17 marca 2021 r., sygn. akt II AKz (...), zagadnienia
prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

**„Czy przepis art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o
dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych
przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o
uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z
wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086) wyłącza
stosowanie art. 4 § 1 Kodeksu karnego w sytuacji, gdy tylko
jedno ze skazań stało się prawomocne do dnia 23 czerwca 2020 r.
włącznie lub po tej dacie?”**

p o s t a n o w i ł
odmówić podjęcia uchwały.

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z dnia 17 marca 2021 r., sygn. akt II AKz (...), na podstawie art. 441 § 1 k.p.k., wystąpił o rozstrzygnięcie następującego zagadnienia prawnego:

„Czy przepis art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086) wyłącza stosowanie art. 4 § 1 Kodeksu karnego w sytuacji, gdy tylko jedno ze skazań stało się prawomocne do dnia 23 czerwca 2020 r. włącznie lub po tej dacie?”

Przedstawione Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia zagadnienie prawne wyłoniło się w następującej sytuacji procesowej.

W postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego w sprawie o sygn. akt II K (...), Sąd Okręgowy w G. ustalił, że T. L. został skazany wyrokami:

1) Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt II K (...), na karę 5 miesięcy pozbawienia wolności i karę 10 miesięcy pozbawienia wolności, z orzeczeniem jako kary łącznej kary 10 miesięcy pozbawienia wolności; wyrok ten uprawomocnił się w dniu 8 lipca 2020 r.;

2) Sądu Rejonowego w W. z dnia 15 lipca 2020 r., sygn. akt V K (...), na karę 8 miesięcy ograniczenia wolności, która nie została wykonana, a przy tym wszczęto postępowanie w przedmiocie zawieszenia wykonania tej kary; wyrok ten uprawomocnił się w dniu 23 lipca 2020 r.

Postanowieniem z dnia 28 października 2020 r., sygn. akt II K (...), Sąd Okręgowy w G. umorzył postępowanie o wydanie wyroku łącznego obejmujące kary orzeczone wskazanymi wyrokami Sądu Okręgowego w G. oraz Sądu Rejonowego w W. W uzasadnieniu tego postanowienia wskazano, że wobec tego, iż daty wydania prawomocnych wyroków skazujących przypadły po dniu 24 czerwca 2020 r., to zgodnie z nowelizacją przepisów o wyroku łącznym i przepisem art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19

oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086), w rozpatrywanej sprawie zastosowanie musiały znaleźć przepisy art. 85 k.k. i nast. w nowym brzmieniu, nakazujące uwzględniać zasadę chronologii wyroków. Sąd skonstatował, że czyn przypisany w sprawie o sygn. akt V K (...) został popełniony przed wydaniem chronologicznie pierwszego wyroku, czyli wyroku Sądu Okręgowego w G. W dalszych wywodach uzasadnienia wskazano, że Sąd Okręgowy wziął również pod uwagę wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 czerwca 2019 r., sygn. akt P 20/17 i w oparciu o to orzeczenie przyjął, iż w sytuacji, gdy skazany nie uchyła się od wykonania kary ograniczenia wolności, art. 87 § 1 k.k. nie ma zastosowania w zakresie, w jakim nakłada na sąd obowiązek połączenia kar pozbawienia wolności i ograniczenia wolności, a więc nie zachodziły warunki do wydania wyroku łącznego.

Zażalenie na to postanowienie złożył skazany T. L., który zarzucił organowi *meriti* m.in., że wydając zaskarżone orzeczenie pominął, wydany wobec niego przez Sąd Okręgowy w W., wyrok łączny z dnia 25 lutego 2019 r., sygn. akt XVIII K (...) W konkluzji skarżący wniósł o połączenie kar orzeczonych ww. wyrokiem łącznym oraz wskazanym wcześniej wyrokiem Sądu Okręgowego w G. o sygn. akt II K (...)

Sąd Apelacyjny w (...), postanowieniem z dnia 21 grudnia 2020 r., sygn. akt II AKz (...), uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w G. do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu tego postanowienia Sąd odwoławczy wskazał, że poza obszarem zainteresowań sądu *meriti* pozostała kara łączna orzeczona wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 lutego 2019 r., sygn. akt XVIII K (...), który uprawomocnił się w dniu 4 marca 2019 r., co skutkowało tym, że wydane orzeczenie o umorzeniu postępowania w przedmiocie wydania wyroku łącznego jest przedwcześnie. Z kolei uwzględnienie w czynionych rozważaniach wskazanego wyroku łącznego, w ocenie Sądu odwoławczego powoduje, że niezbędne jest przeprowadzenie stosownej analizy stanu prawnego dotyczącego przepisów przejściowych o karze łącznej ukształtowanego nie tylko powołanym przez Sąd Okręgowy unormowaniem art. 81 ust. 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o

uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, ale także jego ust. 1 i ustalenie, czy wskazane wyżej przepisy stanowią regulację kompletną, obejmującą wszelkie sytuacje procesowe, w których orzeczenie kary łącznej jest dopuszczalne. Sąd odwoławczy wskazał, że konieczne jest rozważenie, czy przywołane przepisy przejściowe wyłączają stosowanie art. 4 § 1 k.k. oraz porównanie tych przepisów z regulacją art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw.

Po ponownym rozpoznaniu sprawy, Sąd Okręgowy w G., postanowieniem z dnia 27 stycznia 2021 r., sygn. akt II K (...), na podstawie art. 572 k.p.k., umorzył postępowanie w przedmiocie wydania wyroku łącznego, biorąc pod uwagę fakt, że T. L. został skazany:

1) wyrokiem łącznym Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 lutego 2019 r., sygn. akt XVIII K (...), który uprawomocnił się z dniem 4 marca 2019 r., na karę łączną 3 lat i 5 miesięcy pozbawienia wolności, wykonywaną od 6.07.2018 r. do 15.11.2021 r. z zaliczeniami;

2) wyrokiem Sądu Okręgowego w G. z dnia 30 czerwca 2020 r., sygn. akt II K (...), prawomocnym z dniem 8 lipca 2020 r. (za przestępstwa popełnione w okresie od maja do 6 lipca 2018 r.) na kary 5 miesięcy i 10 miesięcy pozbawienia wolności, z orzeczeniem jako kary łącznej kary 10 miesięcy pozbawienia wolności;

3) wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 15 lipca 2020 r., sygn. akt V K (...), prawomocnym z dniem 23 lipca 2020 r. (za przestępstwo popełnione w dniu 21.06.2018 r.), na karę 8 miesięcy ograniczenia wolności.

W uzasadnieniu postanowienia Sąd Okręgowy, rozstrzygając problem, które z przepisów winny wyznaczać treść zapadłego w tej sprawie orzeczenia, wskazał, że regulacje ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, na mocy których zmieniono warunki i zasady orzekania kary łącznej, wywołały chaos prawny. Zdaniem organu orzekającego, było to następstwem zarówno naruszającego Konstytucję sposobu uchwalenia tych przepisów, jak i zakodowania w nich norm prawnych, których zakres zastosowania nie objął pewnych sytuacji, pozostawiając je w prawnej próżni. Sąd Okręgowy

stwierdził, że wprowadzając wspomniane zmiany do kodeksu karnego, prawodawca nie dochował trybu przewidzianego dla wprowadzenia zmian w kodeksach i uczynił to na mocy aktu prawnego, którego deklarowane cele oraz dziedzina regulacji są zupełnie niezwiązane z prawem karnym. Ponadto, nowelizacji tej nie towarzyszyła pogłębiona refleksja, skutkiem czego uchwalono przepisy przejściowe, które nie rozstrzygają według jakich zasad należy łączyć kary, w sytuacji, gdy wyroki uprawomocniły się zarówno przed dniem 24 czerwca 2020 r., jak i po tej dacie.

Powyższe doprowadziło Sąd Okręgowy do konkluzji, że skoro wszystkie z przypisanych skazanemu, na mocy analizowanych wyroków, czyny zostały popełnione przed dniem wejścia w życie wskazanej wyżej ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r., przepisy art. 81 tej ustawy nie przewidują według jakich zasad (nowych czy dawnych) należy łączyć kary w opisanym wyżej przypadku, a nadto regulacje te zostały uchwalone z naruszeniem standardów przyzwoitej legislacji, wbrew zasadom konstytucyjnym określonym w art. 2 i art. 7 w zw. z art. 112 i art. 119 ust. 1 Konstytucji RP, w przedmiotowej sprawie nie mogą zostać zastosowane przepisy kodeksu karnego w brzmieniu nadanym tą nowelą.

Z tej też przyczyny, możliwość orzeczenia wobec skazanego kary łącznej Sąd Okręgowy badał w oparciu o przepisy kodeksu karnego w brzmieniu obowiązującym do dnia 23 czerwca 2020 r. i ostatecznie doszedł do przekonania, że warunki do połączenia kar nie zostały w tym wypadku spełnione.

Na powyższe postanowienie zażalenie wniósł skazany T. L., który zarzucił Sądowi Okręgowemu, że nie zrealizował wskazań sądu odwoławczego i nie dokonał pogłębionej analizy przepisów przejściowych dotyczących kary łącznej. W konkluzji skarżący podtrzymał swoje stanowisko co do istnienia w jego przypadku podstaw do wydania wyroku łącznego.

W toku rozpoznawania tego środka odwoławczego Sąd Apelacyjny w (...) uznał, że wyłoniło się zagadnienie prawne wymagające zasadniczej wykładni ustawy i przekazał je do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu w formie przytoczonego na wstępie pytania prawnego.

Ustalając relewantny dla wydania rozstrzygnięcia stan faktyczny organ ad quem skonstatował, że w przedmiotowym postępowaniu rozważana jest kwestia

połączenia prawomocnie orzeczonych kar pozbawienia wolności oraz kary ograniczenia wolności. Wskazał, że wyrok łączny Sądu Okręgowego w W. z dnia 25 lutego 2019 r., uprawomocnił się w dniu 4 marca 2019 r., a zatem przed dniem 24 czerwca 2020 r., a dwa pozostałe wyroki, tj. wyrok Sądu Okręgowego w G. oraz wyrok Sądu Rejonowego w W. uprawomocniły się po tej dacie - odpowiednio dnia 8 lipca 2020 r. i dnia 23 lipca 2020 r. Podkreślił, że wszystkie z przypisanych skazanemu czynów zostały popełnione przed 24.06.2020 r.

Przechodząc do merytorycznych rozważań, Sąd Apelacyjny stwierdził, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (które weszły w życie z dniem 24.06.2020 r.), stanowią całkowicie odmienne uregulowanie od przyjętego w art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw, albowiem ustawodawca w obecnym rozwiązaniu „rozdzielił dwa systemy prawne: kary łącznej istniejącej do 23.06.2020 r. i kary łącznej istniejącej od 24.06.2020 r.”

W dalszej części wywodów Sąd Apelacyjny, odwołując się do poglądu wyrażonego przez Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 4 lipca 2018 r., sygn. akt K 16/16, uznał, że dopuszczalne jest wyłączenie zasady *lex mitior* poprzez przepis szczególny, jakim jest art. 81 powoływanej ustawy z 19.06.2020 r. oraz że »nie jest dopuszczalne objęcie „starą” karą łączną (obowiązującą w okresie od 1.07.2015 r. do 23.06.2020 r.) skazań za czyny popełnione od 24.06.2020 r.«

Następnie Sąd odwoławczy, rozważając możliwość stosowania art. 4 § 1 k.k. do sytuacji nieunormowanych w art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r., zauważył (powołując się na opracowanie A. Dziergawki, Reguły intertemporalne związane z orzekaniem kary łącznej w warunkach art. 81 Tarczy 4.0., PS 2020, nr 11-12, s. 121 i n. oraz publikację M. Zacharskiego, Reguły intertemporalne a instytucja kary łącznej w tarczy 4.0, LEX/el. 2020), że w literaturze wyraża się zapatrywanie, iż przyjęty art. 81 ustawy z 19 czerwca 2020 r. być może spowoduje konieczność odejścia od zasady zakazu stosowania konglomeratu ustaw. Sąd Apelacyjny skonstatował jednak, że w jego ocenie, w dalszym ciągu nie będzie

można stosować konglomeratu ustaw do tych samych skazań. Zarysowuje się jednak „możliwość orzeczenia wobec tego samego skazanego, nawet w jednym wyroku łącznym, dwóch skazań, byle poszczególne skazania zostały przypisane do grupy skazań objętych nową karą łączną albo starą karą łączną”. Zdaniem Sądu odwoławczego, ani „przepis art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. ani wyjątkowo lakoniczne motywy ustawodawcze zawarte w projekcie Tarczy 4.0. nie dają odpowiedzi na pytanie, czy ten przepis szczególny wyłącza stosowanie art. 4 k.k. w zakresie nim nieunormowanym”, a więc przykładowo w sytuacji, jak w rozpatrywanej sprawie, „gdy jednemu skazaniu na gruncie starej kary łącznej towarzyszą dwa skazania na podstawie nowej kary łącznej”. W tych okolicznościach Sąd odwoławczy dostrzegł dwie możliwości rozstrzygnięcia podnoszonego zagadnienia. Z jednej strony można bowiem przyjąć, że intencją ustawodawcy było wyraźne rozróżnienie obu systemów, za czym ma przemawiać stwierdzenie, zawarte w uzasadnieniu projektu ustawy, o zmniejszeniu liczby spraw o wyroki łączne o 15.000 rocznie już od wejścia ustawy w życie. Z drugiej strony można jednak uznać, że art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. - jako *lex specialis* - wyłącza art. 4 § 1 k.k. tylko w zakresie, w jakim wyraźnie to stanowi. Powyższe - w ocenie organu odwoławczego - umożliwiałoby badanie przez pryzmat zasady *lex mitior* przypadków, gdy łączeniu podlegają „po jednej karze uprawomocnionej po 24.06.2020 r. i przed tą datą oraz przypadków, gdy sąd bada, czy powinien łączyć tylko dwie kary, które stały się prawomocne od 24.06.2020 r. i wyłącza z tego badania jednostkową karę, która stała się prawomocna przed tą datą (tak jak miało to miejsce w niniejszej sprawie) albo też ocenia z punktu widzenia art. 4 § 1 k.k. objęcie węzłem kary łącznej wszystkich trzech skazań – z tego dwóch prawomocnych od 24.06.2020 r. włącznie i jednego sprzed tej daty”, z zastrzeżeniem, że chodzi tu o przypadki, gdy wszystkie czyny popełnione zostały do dnia 23.06.2020 r.

Sąd odwoławczy stwierdził, że art. 81 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. nie daje podstaw do przyjęcia, aby dyrektywy wykładni gramatycznej dawały jasną odpowiedź na pytanie, czy w przywołanych wyżej stanach faktycznych reguła *lex mitior* znajdzie zastosowanie. Z kolei w warstwie funkcjonalnej, dbałość o sprawność postępowania i stosowanie nowych regulacji jako lepiej odnoszących się

do realiów społecznych, przemawia za przyjęciem rozdziału obydwu systemów bez możliwości stosowania zasady *lex mitior*. Z drugiej strony jednak – w ocenie organu pytającego - „przyjmując, że przepis szczególny wyłącza przepis ogólny, należałoby uznać, iż art. 81 Tarczy 4.0 stanowi *lex specialis* w stosunku do art. 4 § 1 k.k., tylko w zakresie szczegółowo w nim unormowanym, w związku z czym nie można stosować wykładni rozszerzającej do przepisu stanowiącego wyjątek od powszechnie obowiązującej reguły, co prowadzi do wniosku, iż jest dopuszczalne zastosowanie art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy na gruncie ustawy dawnej doszło do uprawomocnienia się jednego skazania, a kolejne dwa nastąpiły w oparciu już o nową regulację kary łącznej”.

Sąd odwoławczy dostrzegł, że to ostatnie stanowisko wyrażone zostało w postanowieniu Sądu Apelacyjnego w (...) z dnia 25 listopada 2020 r., II AKz (...), który w zbliżonej sytuacji do tej, jaka wystąpiła w rozpatrywanej sprawie, opowiedział się za stosowaniem art. 4 § 1 k.k.

Zarysowane wątpliwości, zdaniem Sądu odwoławczego, uzasadniały wystąpienie z niniejszym pytaniem do Sądu Najwyższego w trybie art. 441 k.p.k.

Sąd Apelacyjny skonstatował, że nie zajmował się kwestią konstytucyjności wprowadzenia regulacji dotyczących kary łącznej w ustawie z dnia 19 czerwca 2020 r., zauważając, że kwestia ta jest przedmiotem wniosku skierowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich o zbadanie zgodności z Konstytucją regulacji zawartych w tej ustawie, zarejestrowanego w Trybunale Konstytucyjnym pod sygnaturą K 22/20.

W swoim stanowisku prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o odmowę podjęcia uchwały, jako że sformułowane pytanie prawne nie spełnia wymogów do udzielenia odpowiedzi w formie uchwały.

W ocenie prokuratora, została spełniona przesłanka w postaci wyłonienia się zagadnienia prawnego w postępowaniu odwoławczym. Sąd Apelacyjny podjął również próbę samodzielnego rozwiązania dostrzeżonego problemu interpretacyjnego. W ocenie prokuratora nie można natomiast przyjąć, by w przedmiotowej sprawie »pojawiło się realnie „zagadnienie prawne” wynikające z usprawiedliwionej, rozbieżnej interpretacji przez sądy orzekające, wadliwie lub w sposób niejasny sformułowanych przepisów prawa”. Brak jest również podstaw do

uznania, by sugerowane niedostatki legislacyjne rodziły realne ryzyko odmiennych i jednocześnie uzasadnionych interpretacji.

Prokurator stwierdził nadto, że nie sposób przyjmować, aby kwestia objęta pytaniem prawnym wymagała zasadniczej wykładni ustawy. Wskazał bowiem, że „kategoryczne rozbicie – poprzez uchwalenie przepisów przejściowych Tarczy 4.0 - zbiegu przestępstw, bezprzedmiotowymi czynią, w sprawach podobnych do przedstawionej w zapytaniu prawnym, jak i generalnie, jakiekolwiek rozważania nad możliwością stosowania art. 4 § 1 k.k. (*lex mitior*) w procesie orzekania kary łącznej”.

Zauważył, że przepisy powołanej w pytaniu prawnym ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. nieprzypadkowo nie zawierają regulacji analogicznej do zawartej w art. 19 noweli z dnia 20 lutego 2015 r. W ocenie prokuratora, owo kategoryczne rozbicie zbiegu przestępstw, dokonane na mocy art. 81 Tarczy 4.0. „prowadzi (...) do jednoznacznego wniosku, że kwestia ewentualnego łączenia prawomocnie orzeczonych kar rozpatrywana być powinna w dwóch odrębnych płaszczyznach prawnych, odgrodzonych cezurą daty wejścia unormowań nowelizacyjnych w życie. Wielość skazań na kary podlegające łączeniu – w zależności od daty ich uprawomocnienia się - uprawnia zatem do ewentualnego orzeczenia dwóch odrębnych kar łącznych, jednej - na podstawie przepisów k.k. obowiązujących do dnia 23 czerwca 2020 r. oraz drugiej – na podstawie przepisów obowiązujących od dnia 24 czerwca 2020 r.” Odnosząc powyższą konstatację do stanu faktycznego, na gruncie którego zostało zadane analizowane pytanie prawne, prokurator stwierdził, że „orzeczenie kary łącznej – pod oczywistym warunkiem, że z powodów wskazanych w k.k. podlegają one łączeniu – dotyczyć może wyłącznie dwóch prawomocnych skazań, które nastąpiły po wejściu w życie Tarczy 4.0.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Trafnie wskazuje prokurator Prokuratury Krajowej, że w przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione warunki do podjęcia uchwały, choć w ocenie Sądu Najwyższego przemawiają za tym zgoła inne argumenty, niż te zaprezentowane w uzasadnieniu stanowiska prokuratora.

Na wstępie wypada zauważyć, iż skuteczne wystąpienie przez sąd odwoławczy z pytaniem prawnym do Sądu Najwyższego, w trybie art. 441 § 1

k.p.k., może nastąpić tylko wówczas, gdy łącznie spełnione są następujące przesłanki:

- 1) w postępowaniu odwoławczym wyłoniło się „zagadnienie prawne”, tj. istotny problem interpretacyjny, a więc taki, który dotyczy przepisu (przepisów) rozbieżnie interpretowanego w praktyce sądowej lub przepisu o wadliwej redakcji albo niejasno sformułowanego, dającego możliwość różnych interpretacji. Przedmiotem pytania prawnego może być nie tylko konkretny przepis ustawy, ale także kompleks wzajemnie powiązanych przepisów zamieszczonych w ustawie lub nawet w odrębnych ustawach, jeśli tylko powstały na ich gruncie problem wymaga zasadniczej wykładni ustawy;
- 2) zagadnienie prawne wymaga „zasadniczej wykładni ustawy”, czyli wykładni wychodzącej poza zwykłą wykładnię operatywną i przeciwdziałającej rozbieżnościom interpretacyjnym już zaistniałym w orzecznictwie bądź mogącym - z uwagi np. na istotne różnice poglądów doktryny - w nim zaistnieć, które to rozbieżności są niekorzystne dla prawidłowego funkcjonowania prawa w praktyce;
- 3) zagadnienie prawne pojawiło się przy „rozpoznawaniu środka odwoławczego”, a więc jest powiązane z konkretną sprawą i to w taki sposób, że od rozstrzygnięcia tego zagadnienia zależy rozstrzygnięcie danej sprawy. Nie chodzi zatem o zajęcie przez Sąd Najwyższy stanowiska w odniesieniu do pytania o charakterze abstrakcyjnym, choćby miało to istotne znaczenie dla praktyki;
- 4) sąd odwoławczy przed wystąpieniem z pytaniem prawnym podjął próbę wyjaśnienia nasuwających się wątpliwości i dopiero stwierdziwszy, że nie może ich rozstrzygnąć, przedstawił zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia Sądowi Najwyższemu. W orzecznictwie tego organu oraz w piśmiennictwie prawniczym podkreśla się, że „Sąd Najwyższy nie może zastępować sądów w dokonywaniu wykładni ustawy, a powinien jedynie dokonywać wykładni zasadniczej, tj. takiej, która ma charakter wyjątkowy, często precedensowy, odnoszący się do zagadnień dotąd niewyjaśnionych, budzących spory i kontrowersje” (zob. D. Świecki (w:) Kodeks postępowania karnego. Tom II. Komentarz aktualizowany, LEX/el. 2021, B. Augustyniak i in., komentarz do

art. 441, teza 4 oraz wskazane tam orzecznictwo). O dopuszczalności wystąpienia z pytaniem prawnym decyduje to, czy sąd odwoławczy sam ma rzeczywiste wątpliwości co do sposobu jego rozstrzygnięcia (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2012 r., I KZP 2/12).

Przenosząc powyższe uwagi na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że sąd odwoławczy nie zdołał wykazać w istocie żadnej ze wskazanych wyżej przesłanek, uprawniających go do wystąpienia do Sądu Najwyższego z pytaniem prawnym.

Nie podejmując bowiem rzetelnej próby samodzielnego wyjaśnienia dostrzeżonych wątpliwości wykładniczych, Sąd Apelacyjny nie tylko uchybił przepisowi art. 8 § 1 k.p.k., ale nadto nie wykazał, by w sprawie rzeczywiście pojawiło się zagadnienie prawne wymagające „zasadniczej wykładni ustawy”, tj. sytuacja, w której mimo przeprowadzenia w sposób prawidłowy i zupełny procesu wykładni operatywnej, wątpliwości interpretacyjne dotyczące przywołanych w pytaniu prawnym przepisów nie zostały przez sąd powołany do rozpoznania środka odwoławczego usunięte, co uniemożliwiło mu wydanie rozstrzygnięcia (punkt 1 i 4). Bez podjęcia próby samodzielnego zdekodowania norm, z przywołanych w pytaniu prawnym regulacji, Sąd Apelacyjny nie mógł również postawić stanowczej tezy, że zauważona przezeń możliwość niejednolitej interpretacji tych przepisów może doprowadzić do rozbieżności w orzecznictwie, a tylko w tej sytuacji, jak wskazano wyżej (punkt 2), wystąpienie do Sądu Najwyższego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. byłoby dopuszczalne. Rozwijając ten wątek zauważyć wypada, że sąd odwoławczy odwołał się zaledwie do dwóch publikacji naukowych, a nawet i tych przywołanych nie poddał pogłębionej analizie. Świadczy o tym fakt, że kluczowe – z perspektywy dostrzeżonego przezeń problemu interpretacyjnego – fragmenty powołanych opracowań pozostawił poza zakresem swoich rozważań. Z dostępnych, w dacie wystąpienia do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie przedmiotowego zagadnienia prawnego, a pominiętych przez organ *ad quem* publikacji naukowych, należy wymienić artykuł A. Limburskiej: Aktualne zagadnienia intertemporalne związane z instytucją kary łącznej, zawarty w Monitorze Prawniczym nr 2/2021 z dnia 15 stycznia 2021 r., opracowanie J. Mierzwińskiej-Lorenckiej, Tarcza 4.0 a zmiany w regulacjach dotyczących kary łącznej, LEX/el. 2020, a także komentarz do art. 85

k.k. autorstwa J. Lachowskiego (w:) Kodeks karny. Komentarz, wyd. III, pod red. V. Konarskiej - Wrzosek, WKP 2020.

Wywody Sądu Apelacyjnego poświęcone własnej interpretacji przepisów art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086 – dalej powoływana jako Tarcza 4.0) są natomiast bardzo lakoniczne i można je potraktować jako wystarczające co najwyżej do uzasadnienia tezy, że organ ten dostrzegł, iż przedmiotowe regulacje mogą wywoływać wątpliwości interpretacyjne. Z pewnością jednak rozważania te nie były zdadne do wykazania, że ww. wątpliwości nie mogą zostać usunięte w drodze poprawnie dokonanego, pełnego procesu wykładniczego. Organ odwoławczy takiego procesu bowiem nie przeprowadził. Na gruncie tej sprawy było to zaś szczególnie istotne, skoro Sąd Apelacyjny w (...) odwołał się tylko do jednego orzeczenia, w którym sąd powszechny rozstrzygał problem relacji przepisów art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 do art. 4 § 1 k.k.

Sąd odwoławczy nie zajął również jednoznacznego stanowiska co do trafności poglądu organu *meriti* o niekonstytucyjności przepisów karnych Tarczy 4.0, z uwagi na niedochowanie – w procesie jej uchwalania – trybu przewidzianego dla wprowadzania zmian w kodeksach. Konstatacja ta, była zaś jednym z powodów odmowy zastosowania przez sąd pierwszej instancji ww. regulacji jako podstawy do badania, czy w przedmiotowej sprawie zachodzą warunki do wydania wobec skazanego wyroku łącznego. W tej sytuacji, nie może budzić wątpliwości, że przed wystąpieniem do Sądu Najwyższego o rozstrzygnięcie wskazanego wyżej zagadnienia prawnego, sąd odwoławczy winien jednoznacznie ustosunkować się do tej kwestii. Uznanie bowiem, że sąd pierwszej instancji miał rację i w przedmiotowej sprawie zostały spełnione przesłanki do odmowy zastosowania przepisów dotyczących kary łącznej, wprowadzonych na mocy Tarczy 4.0, z uwagi na niekonstytucyjny tryb jej uchwalenia, bezprzedmiotowym czyniłoby wystąpienie o rozstrzygnięcie tego zagadnienia. Powyższe prowadzi do konkluzji, że na skutek wspomnianego zaniechania sąd pytający nie wykazał również spełnienia trzeciej ze wskazanych wyżej przesłanek, a mianowicie tego, że przedstawione zagadnienie

prawne jest powiązane z badaną przezeń sprawą w taki sposób, że od jego rozstrzygnięcia zależy treść orzeczenia, które powinno zostać wydane w tej sprawie.

W świetle powyższych okoliczności, Sąd Najwyższy był w pełni uprawniony do odmowy podjęcia uchwały a tym samym do zaniechania merytorycznego ustosunkowywania się do kwestii będącej przedmiotem przedstawionego pytania prawnego. Mając jednak na względzie fakt, iż zagadnienie relacji art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 i art. 4 § 1 k.k. ma dużą doniosłość praktyczną, a wątpliwości co do istoty tej relacji są sygnalizowane m.in. przez Rzecznika Praw Obywatelskich (zob. pismo Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 lipca 2021 r., II.510.302.2021.MT), Sąd Najwyższy w uzasadnieniu niniejszego postanowienia odniesie się do problemu będącego *clou* przedstawionego przez Sąd Apelacyjny zagadnienia prawnego. Postąpienie takie jest tym bardziej zasadne, że w ocenie Sądu Najwyższego, nietrafna jest konkluzja zawarta w pisemnym stanowisku prokuratora Prokuratury Krajowej, zgodnie z którym kategorię rozbitcie zbiegu przestępstw, dokonane na mocy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0, „prowadzi (...) do jednoznacznego wniosku, że kwestia ewentualnego łączenia prawomocnie orzeczonych kar rozpatrywana być powinna w dwóch odrębnych płaszczyznach prawnych, odgrodzonych cezurą daty wejścia unormowań nowelizacyjnych w życie. Wielość skazań na kary podlegające łączeniu – w zależności od daty ich uprawomocnienia się - uprawnia zatem do ewentualnego orzeczenia dwóch odrębnych kar łącznych, jednej - na podstawie przepisów k.k. obowiązujących do dnia 23 czerwca 2020 r. oraz drugiej – na podstawie przepisów obowiązujących od dnia 24 czerwca 2020 r.”

Merytoryczne rozważania w interesującym nas przedmiocie należy rozpocząć od jednoznacznego przesądzenia charakteru przepisów art. 81 Tarczy 4.0. Zarówno miejsce usytuowania tego artykułu w tekście ustawy (tj. w rozdziale 8 zatytułowanym „Przepisy przejściowe i końcowe”), jak i jego brzmienie, nie pozostawiają wątpliwości, że regulacje w nim ujęte mają charakter przepisów przejściowych. Zgodnie z art. 81 ust. 1 *przepisy rozdziału IX ustawy zmienianej w art. 38, w brzmieniu dotychczasowym, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. W myśl zaś ustępu 2 tego artykułu,*

przepisy rozdziału IX ustawy zmienianej w art. 38, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, stosuje się do kar prawomocnie orzeczonych po dniu wejścia w życie niniejszej ustawy. W powyższym kontekście przypomnieć również należy, że w myśl § 30 ust. 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 283), *w przepisach przejściowych reguluje się wpływ nowej albo znowelizowanej ustawy na stosunki powstałe pod działaniem ustawy albo ustaw dotychczasowych bez względu na to, czy do tych stosunków zamierza się stosować przepisy dotychczasowe, przepisy nowe czy przepisy regulujące ten wpływ w sposób odmienny od przepisów dotychczasowych i przepisów nowych.* Brzmienie przepisów art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 nie pozostawia również wątpliwości, że mają one charakter regulacji intertemporalnych w znaczeniu wąskim, tj. takich, które w tej czy innej formie wyrażają nakaz zastosowania innych przepisów, tzw. przepisów merytorycznych, aby ustalić sytuację prawną podmiotu, czy też grupy podmiotów (zob. D. Książek, Pojęcie prawa intertemporalnego [w:] Intertemporalna kategoryzacja przepisów kodeksu pracy, Warszawa 2020, s. 43 i powołana tam literatura). Nie są to natomiast przepisy, o których mowa w § 30 ust. 1 *in fine* „Zasad techniki prawodawczej”, czyli przepisy merytoryczne, które regulują stosunki powstałe pod działaniem ustawy dotychczasowej, w sposób odmienny od tego, w jaki zostało to uregulowane zarówno w dawnym, jak i nowym prawie.

Treść powołanych regulacji nie pozostawia wątpliwości, że odnoszą się one do dwóch stanów faktycznych. Przepis art. 81 ust. 1 Tarczy 4.0. ma zastosowanie w przypadku, gdy wszystkie kary zostały prawomocnie orzeczone przed dniem wejścia w życie ustawy, a więc przed 24.06.2020 r. Regulacja zawarta w ustępie drugim tego artykułu dotyczy natomiast sytuacji, w której wszystkie kary prawomocnie orzeczono od tego dnia. Analizowane przepisy nie regulują więc sytuacji, w której wobec sprawcy zapadły prawomocne wyroki skazujące zarówno przed wejściem Tarczy 4.0, jak i po dniu jej wejścia w życie, a mówiąc precyzyjnie, nie wskazują, według jakich reguł łączyć kary, które stały się prawomocne do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami, które stały się prawomocnie po tej dacie.

Brak regulacji odnoszącej się do tego rodzaju przypadków, nie może być jednak, tak jak to wskazał w pisemnym stanowisku prokurator Prokuratury Krajowej

i jak podnoszą niektórzy przedstawiciele doktryny (zob. A. Dziergawka, Reguły intertemporalne..., s. 126 i nast., A. Limburska, Aktualne zagadnienia..., s. 98), potraktowany jako świadoma decyzja ustawodawcy, który chciał w ten sposób wyłączyć dopuszczalność łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie.

Rozwijając powyższy wątek pamiętać należy, że podstawową zasadą intertemporalną prawa karnego, poza zakazem retroaktywnego działania prawa surowszego, obejmującego tak zakaz wstecznie działającej penalizacji, jak i zakaz retroaktywnego zaostrzenia penalizacji (*lex severior retro non agit*), jest nakaz stosowania wstecz korzystniejszej dla sprawcy ustawy nowej (*zasada lex mitior poenali retro agit*). Zakaz retroaktywnego zaostrzenia penalizacji i nakaz stosowania wstecz korzystniejszej dla sprawcy ustawy nowej, pozostają ze sobą w ścisłym związku i znalazły swój ustawowy wyraz w treści art. 4 k.k. (W. Wróbel, Ustawowy wyraz zakazu retroaktywnej penalizacji w prawie karnym [w:] Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym, Kraków 2003, rozdział V, punkt 6). Z perspektywy analizowanego tu problemu interpretacyjnego znaczenie ma oczywiście jedynie treść art. 4 § 1 k.k., który stanowi, że *jeżeli w czasie orzekania obowiązuje ustawa inna niż w czasie popełnienia przestępstwa, stosuje się ustawę nową, jednakże należy stosować ustawę obowiązującą poprzednio, jeżeli jest względniejsza dla sprawcy*. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie nie budzi wątpliwości, że wspomniana regulacja odnosi się również do przepisów określających warunki i zasady orzekania kary łącznej, która stanowi przecież instytucję prawa karnego materialnego. Prawidłowe stosowanie art. 4 § 1 k.k. w postępowaniu o wydanie wyroku łącznego »polega na rozważeniu „względności ustaw” przy porównaniu stanu normatywnego z daty orzekania w przedmiocie wydania wyroku łącznego oraz stanu normatywnego z czasu popełnienia każdego z przestępstw wchodzących w skład zbiegu« (zob. m.in. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 stycznia 2015 r., IV KK 224/14, LEX nr 1622330, D. Kala, M. Klubińska, Kara łączna i wyrok łączny, Kraków 2017, s. 132 – 133).

W świetle powyższych uwag nie może budzić jakichkolwiek wątpliwości, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 mają w stosunku do art. 4 § 1 k.k. charakter przepisów wyjątkowych, czy inaczej mówiąc takich, które modyfikując ostatnio

wymienioną regulację razem z nią współwyznaczają treść normy prawnej. Ta konstatacja ma bardzo doniosłe znaczenie dla oceny, czy z przepisów art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0, wynika zakaz łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami, które prawomocnie orzeczono po tej dacie. Uznanie, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 wprowadzają wyjątki od zasady wyrażonej w art. 4 § 1 k.k. prowadzić musi bowiem do konkluzji, że w zakresie nieuregulowanym tymi przepisami pełne zastosowanie ma art. 4 § 1 k.k.

Stwierdzenie to, po pierwsze, nie pozwala na uznanie za trafne stanowiska (zob. powołane wyżej wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Sprawiedliwości), zgodnie z którym, brak wyraźnego wypowiedzenia się ustawodawcy co do kwestii łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi pod tej dacie, oznacza, że w tym zakresie występuje luka rzeczywista (konstrukcyjna), której usunięcie możliwe jest wyłącznie w drodze interwencji prawodawczej. Pogląd ten można byłoby bowiem uznać za słuszny tylko wtedy, gdyby nie istniał przepis regulujący sytuację, do których nie odnoszą się przepisy zawarte w art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0. W tym przypadku tak nie jest. W zakresie nieuregulowanym ww. przepisami, mającymi – co jeszcze raz trzeba podkreślić – charakter przepisów wprowadzających wyjątki od zasady z art. 4 § 1 k.k., zastosowanie ma bowiem właśnie wspomniana zasada. O luce rzeczywistej (konstrukcyjnej) można zaś mówić wyłącznie wtedy, gdy dla określonego stosunku społecznego, niebędącego prawnie obojętnym, nie ma normy prawnej, czy to wyraźnej, czy to dającej się wyprowadzić w drodze wykładni (zob. też uchwała Sądu Najwyższego z dnia 11 października 1991 r., III CZP 37/91, OSNC 1992/4/50). W powyższym kontekście warto nadmienić, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości, że brak przepisu przejściowego nie przesądza sam przez się o luce w zakresie regulacji intertemporalnej. O braku luki można przy tym mówić nie tylko wtedy, gdy brak owej regulacji jest uzasadniony w świetle reguły międzyczasowej, wyrażonej wprost w tekście modyfikowanej ustawy, ale i wówczas, gdy możliwe jest odwołanie się do reguły międzyczasowej wprost w tym akcie niewyrażonej, ale wypracowanej w polskiej kulturze prawnej (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 listopada 2006 r. K 30/06).

Po drugie, przyjęcie, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 wprowadzają wyjątki od zasady wyrażonej w treści art. 4 § 1 k.k. nie pozwala na uznanie za trafne poglądów, zgodnie z którymi, z ww. przepisów da się wyinterpretować zakaz łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie. Przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 zawierają zwroty jednoznaczne, które nie odnoszą się do kwestii łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie. Mając zaś na uwadze fakt, że ww. regulacje są przepisami modyfikującymi art. 4 § 1 k.k., czyli inaczej mówiąc, wprowadzającymi wyjątki od statuowanej w nim zasady prawa intertemporalnego, nie podlegają one wykładni rozszerzającej. W doktrynie zasadnie podkreśla się, że reguła wykładni, dopuszczająca zmianę językowo jasnego znaczenia interpretowanego zwrotu, w celu zapewnienia spójności aksjologicznej systemu, nie może być zastosowana w celu przełamania treści językowo jednoznacznego przepisu modyfikującego przepis centralny, przez rozszerzenie zakresu tego modyfikatora (wedle paremii *exceptiones non sunt extendendae*) – zob. M. Zieliński, Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2008, s. 350. Oczywiście jest również to, że w stosunku do przepisów wyjątkowych niedopuszczalne jest stosowanie analogii (L. Morawski, Wykładnia w orzecznictwie sądów, Toruń 2002, s. 292).

Co więcej, przyjęcie, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 statuują wspomniany wyżej zakaz, byłoby równoznaczne ze stwierdzeniem, że z przepisów o charakterze *stricte* intertemporalnym (czyli odsyłającym do przepisów merytorycznych) i wyjątkowym, wyprowadzamy normę o charakterze merytorycznym, wprowadzającą odmienne od zawartych w dotychczasowym i nowym stanie prawnym, warunki orzekania kary łącznej. Norma ta wskazywałaby bowiem, iż niezależnie od tego, czy w danej sprawie spełnione są warunki orzekania kary łącznej określone w rozdziale IX kodeksu karnego (w dawnym, czy też w nowym brzmieniu), możliwość orzeczenia kary łącznej na podstawie kary (kar) prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. oraz kary (kar) prawomocnie orzeczonych po tej dacie, jest wyłączona, a to z uwagi na fakt, że kary te - z uwagi na datę uprawomocnienia się wyroków, na mocy których je orzeczono - nie mogą być objęte węzłem jednej kary łącznej. Powyższe

świadczyłoby o szczególnie jaskrawym złamaniu zakazu rozszerzającej wykładni przepisów statuujących wyjątki.

W tej sytuacji jedynie dla zupełności wyводу należy wskazać, że interpretacja, zgodnie z którą z przepisów art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 wynika zakaz łączenia kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie, byłaby niedopuszczalna także wówczas, gdyby uznać, iż ww. regulacje są na gruncie wykładni językowej niejednoznaczne. Rezultatem takiego procesu wykładniczego byłoby bowiem zdekodowanie normy, która godziłaby zarówno w konstytucyjną zasadę proporcjonalności (art. 31 ust. 3 Konstytucji), jak i równości wobec prawa (art. 32 ust. 1 Konstytucji). Rozwijając ten wątek zauważyć należy, że eksponowana w uzasadnieniu projektu ustawy redukcja liczby spraw o wydanie wyroku łącznego, związana z wprowadzeniem nowych rozwiązań dotyczących kary łącznej, z pewnością nie jest wystarczającym uzasadnieniem dla pozbawienia, choćby części obywateli, prawa do skorzystania z zasady *lex mitior* oraz dostępu do kary łącznej orzekanej w warunkach wyroku łącznego. W powyższym kontekście nie można nie zauważyć, że osoby skazane na dwie kary, z których jedna „uprawomocniłaby się” do 23 czerwca 2020 r., a druga po tej dacie - przy tej interpretacji - w ogóle nie mogłyby skorzystać z przynajmniej potencjalnego dobrodziejstwa kary łącznej. W stosunku do osób skazanych na więcej kar, z których część uprawomocniłaby się do 23 czerwca 2020 r., a część po tej dacie, orzeczenie kary łącznej byłoby natomiast istotnie ograniczone. Pamiętać przy tym należy, że moment uzyskania przez wyrok waloru prawomocności, zależy od wielu czynników, w tym i tych, które są niezależne od postawy osób skazanych. Może więc zdarzyć się i tak, że w stosunku do dwóch osób, które w tej samej dacie popełniły przestępstwo kwalifikowane z tego samego przepisu ustawy i które zostały skazane na identyczną karę, a w toku procesu podejmowały tożsame czynności, zapadłe co do nich wyroki skazujące uprawomocnią się w innej dacie, z uwagi na różnice w sprawności działań organów prowadzących postępowanie.

Pamiętać także trzeba, że przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy kara łączna będzie orzekana w wyroku skazującym. Przy interpretacji ww. przepisów wskazanej w stanowisku prokuratora Prokuratury Krajowej, mogłoby więc zdarzyć się i tak, że spośród dwóch sprawców,

którzy w identycznych datach popełnili dwa tożsame przestępstwa, za które wymierzono im identyczne kary, tylko jeden skorzystałby z dobrodziejstwa kary łącznej, a to z uwagi na fakt, że kwestia jego odpowiedzialności za te czyny była badana w jednym postępowaniu karnym. Drugi sprawca, w stosunku do którego wszczęto i przeprowadzono odrębne postępowania karne co do każdego z tych czynów, zostałby natomiast pozbawiony możliwości objęcia orzeczonych wobec niego kar węzłem kary łącznej, z tego powodu, że jeden z zapadłych wobec niego wyroków uprawomocnił się do 23 czerwca 2020 r., a kolejne orzeczenie wspomniany przymiot uzyskało po tej dacie. Pamiętać zaś trzeba, że w myśl podstawowej zasady, którą należy brać pod uwagę przy orzekaniu kary łącznej i która bez wątpienia powinna wyznaczać także sposób interpretacji przepisów intertemporalnych dotyczących tej instytucji, sytuacja prawna sprawcy sądanego za wiele czynów w jednym postępowaniu nie powinna różnić się od sytuacji sprawcy, wobec którego prowadzono wiele postępowań (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2013 r., II KK 84/12, OSNKW 2013/5/43).

Oczywiście stawiając powyższą tezę Sąd Najwyższy ma świadomość, że powołana wyżej reguła nie ma charakteru absolutnego, a kara łączna nie stanowi gwarantowanego przez Konstytucję prawa podmiotowego. Jest przede wszystkim instrumentem polityki karnej, w ramach którego ustawodawca dysponuje stosunkowo dużą swobodą regulacyjną - zarówno co do wprowadzenia tej instytucji, jak i jej szczegółowego ukształtowania. Powyższe nie oznacza jednak, że wprowadzając regulacje dotyczące kary łącznej prawodawca ma całkowitą dowolność i może pozostać obojętny na zasady konstytucyjne, w tym w szczególności te, które statuuje zasadę równości wobec prawa i zasadę proporcjonalności (zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 lipca 2018 r., K 16/16, OTK-A 2018/5).

Warto wspomnieć, że w powołanym wyżej judykacie Trybunał Konstytucyjny uznał, że przepis art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 396) jest zgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (przepis ten statuuje zasadę równości wobec prawa). Treść tego orzeczenia w żadnym razie nie uprawnia jednak do wnioskowania, że interpretacja, zgodnie z którą przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0

wprowadzają zakaz obejmowania węzłem jednej kary łącznej kar prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. i kar prawomocnie orzeczonych po tej dacie, również byłaby zgodna z tą zasadą. Pamiętać bowiem należy, że art. 19 ust. 1 wspomnianej wyżej ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. miał zdecydowanie inne brzmienie niż analizowane regulacje Tarczy 4.0. Przepis ten, mimo, że za podstawowe kryterium wyznaczające, które z przepisów (stare czy nowe) mają być podstawą orzekania kary łącznej, uznawał datę prawomocności orzeczeń (odnoszoną do daty wejścia w życie ustawy nowelizującej), to jednak nie wyłączał określonej grupy kar z zakresu zastosowania zarówno nowych, jak i poprzednio obowiązujących przepisów materialnoprawnych dotyczących kary łącznej i nie wprowadzał zakazu łączenia kar prawomocnie orzeczonych przed dniem wejścia w życie noweli z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie. Wręcz przeciwnie. Przewidywał taką możliwość i w tym zakresie nie wyłączał zastosowania art. 4 § 1 k.k.

Należy także pamiętać, na co zwracał uwagę Trybunał Konstytucyjny w powołanym judykacie, że kara łączna znajduje pewne oparcie w zasadzie proporcjonalności wynikającej z art. 31 ust. 3 Konstytucji, jako instrument zapobiegający nadmiernej ingerencji w prawa i wolności skazanych, niesłużący ani prewencji indywidualnej, ani generalnej. Powyższe oznacza, że interpretacja, zgodnie z którą przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 wprowadzają, uzależniony wyłącznie od daty uprawomocnienia się orzeczenia (odnoszonej do daty wejścia w życie tych regulacji), zakaz łączenia określonych kar, nie pozwalałaby na urzeczywistnienie przywołanego wyżej standardu proporcjonalności. W odniesieniu do określonej grupy skazanych nie funkcjonowałby bowiem instrument zapobiegający nadmiernej ingerencji w ich prawa i wolności, a pozbawienie tych podmiotów dostępu do wspomnianego instrumentu nie byłoby należycie usprawiedliwione. Za tego rodzaju usprawiedliwienie nie mogłaby zostać uznana wola ustawodawcy sprowadzająca się do uproszczenia zasad orzekania kary łącznej, zmniejszenia liczby spraw o wydanie wyroku łącznego i przyspieszenia postępowań sądowych.

Na zakończenie należy zauważyć, że interpretacja, zgodnie z którą przepisy art. 81 ust. 1 i 2 Tarczy 4.0 nie statuują zakazu łączenia kar prawomocnie

orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karami prawomocnie orzeczonymi po tej dacie, nie jest sprzeczna z intencją prawodawcy wyrażoną w uzasadnieniu projektu ustawy. W dokumencie tym wskazano bowiem, że „rozwiązanie powyższe oparte zostało na zasadzie chwywania przepisu w locie, biorąc pod uwagę, że nie jest możliwe – z punktu widzenia konstrukcyjnego – łączenie na proponowanych w poprawce zasadach kar łącznych z karami jednostkowymi, tak jak jest to obecnie”. Przyjęcie bowiem, że w sytuacji, gdy wobec skazanego zostały prawomocnie orzeczone kary zarówno do dnia 23 czerwca 2020 r., jak i po tej dacie, o tym według jakich regulacji (dotychczasowych, czy nowych) należy oceniać spełnienie materialnoprawnych warunków orzekania kary łącznej i dokonać jej wymiaru, decyduje zasada wyrażona w przepisie art. 4 § 1 k.k., w żadnym razie nie będzie skutkować koniecznością łączenia, w oparciu o aktualnie obowiązujące unormowania, kar łącznych z karami jednostkowymi. Wręcz przeciwnie. Taki zabieg, z uwagi na zakaz jednoczesnego stosowania częściowo przepisów dawnej, a częściowo nowej ustawy, byłby niedopuszczalny. W oparciu o aktualnie obowiązujące regulacje w pełni możliwie natomiast jest objęcie węzłem kary łącznej kar jednostkowych prawomocnie orzeczonych do dnia 23 czerwca 2020 r. z karą (karami) orzeczonymi prawomocnie po tej dacie, nawet jeśli kary te zostały uprzednio – oczywiście w innych konfiguracjach - objęte węzłem (węzłami) kary łącznej.

Powyższy wywód prowadzi do konkluzji, że **przepisy art. 81 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19 (Dz. U. z 2020 r., poz. 1086) nie wyłączają stosowania art. 4 § 1 k.k. w sytuacji, gdy tylko jedna z kar, których połączenie sąd rozważa w postępowaniu w przedmiocie wydania wyroku łącznego, została prawomocnie orzeczona do dnia 23 czerwca 2020 r. albo po tej dacie.** Pogląd ten znajduje aprobatę zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie (zob. m.in. J. Lachowski (w:) V. Konarska – Wrzosek (red.), Kodeks karny. Komentarz, WKP 2020, komentarz do art. 85, teza 1; S. Żółtek, V. Vachev (w:) M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz. Art. 1–116, Warszawa

2021, komentarz do art. 85, punkt IV. lit. C punkt 1; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 25 listopada 2020 r., II AKz 346/20; postanowienie Sądu Apelacyjnego w Lublinie z dnia 27 stycznia 2021 r., II AKz 2/21; wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 21 kwietnia 2021 r., II AKa 49/21; wyroki Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 2 lipca 2021 r., sygn. akt IV K 15/21 i z dnia 9 lipca 2021 r., IV K 25/21).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej postanowienia.